

Ribniške doline. Približna ocena leta 1937 je bila okrog 100 izseljenk (nekaj manj kot 30 % vseh izseljencev).

Viktorija Kante: *Status animarum (popis duš) in intervjuji s potomci izseljencev - dva od temeljev raziskave izseljevanja iz Ribniške doline*

Sem Viktorija Kante, zgodovinarica. Zaposlena sem v Muzeju Miklova hiša Ribnica. Moja raziskava izseljevanja iz Ribniške doline je bila nekakšno nadaljevanje oz. vzporednica delu, ki ga je opravil Dean Ceglar. Moje delo temelji na analizi statusov animarum (v nadaljevanju SA), popisa duš Ribniške župnije in na delu na terenu, kjer sem opravila nekaj intervjujev.

Arhiv župnije Ribnica hrani dobro ohranjene SA. Za svojo raziskavo o izseljenih z ribniškega področja sem se omejila na SA, ki vsebujejo podatke od leta 1800 dalje. Slednje sem vzela v podrobnejšo analizo zato, ker me je zanimalo izseljevanje v času množičnih selitev, torej času okrog preloma 19. v 20. stoletje. Obdelala sem 25 vasi in trg Ribnico, področje, ki je spadalo v ribniško župnijo od leta 1787 do danes.

Že takoj na začetku sem prišla do ugotovitve, da je nekdo moral izseljence vpisovati za nazaj, saj je bil tako pri tistih, ki so bili rojeni okrog leta 1820, kot pri onih, rojenih okrog leta 1900, uporabljen enak rdeč svinčnik in tudi vpisovalčeva roka je bila ista. Pri primerjavi rokopisov nekdanjih ribniških župnikov sem prišla do zaključka, da je izseljence vpisoval Dolinar, ribniški dekan v letih 1896–1913.

V analizo sem vključila tiste ljudi, ki so bili rojeni do leta 1910. To letnico sem vzela za mejnik zato, ker me je zanimalo izseljevanje do druge svetovne vojne. Rojeni leta 1910 je bil tako ob odhodu tik pred vojno star 30 let, to pa je približna starost, do katere so se ljudje izseljevali, so pa seveda tudi izjeme. Drugo dejstvo pa je, da je pri kasneje rojenih izselitev zabeležena le v zelo redkih primerih.

Vse, ki so imeli v SA zaznamek ob odhodu v Ameriko, sem najprej ločila glede na spol. Na splošno velja, da je odšlo na tuje precej več moških kot žensk, tudi Ribniška dolina ni bila izjema. Znotraj ločitve po spolu sem ločila tiste, ki so odšli kot »odrasli«, in »otroke«. Izselilo se je namreč kar nekaj družin, zato so otroci s starši odšli »v paketu«, odhod ni bil njihova lastna odločitev in želja.

Skupno število vseh izseljenih iz ribniške župnije je, sodeč po vpisih v SA, 1158. Od tega se je izselilo 815 moških (71,4 %) in 344 žensk (28,6 %). V teh številkah se skriva tudi 74 otrok. Izselilo se je nekaj več dečkov (41) kot deklic (33).

V domovino se je vrnilo 87 oseb, med njimi 73 moških in 14 žensk, to pomeni, da se je vrnilo 7 % vseh, ki so se poprej izselili oz. 8 % moških in dober odstotek žensk. Vse te številke moramo seveda jemati z rezervo, saj je možno, da se je izselil ali pa vrnil še kdo. Vse je pač odvisno od vestnosti župnika.

V SA je zelo redko zapisana kakšna druga destinacija izselitve kot pa Amerika. Nekajkrat se pojavijo Trst (od tam pa najverjetneje zopet Amerika), Francija in Zagreb ter Bosna. Marija Pogorelec (1908–1990) pa ima zabeleženo, da je odšla za misijonarko v Afriko.

Drugi temelj moje raziskave so bili intervjuji, opravljeni v času, ko sem čakala na

dostop do statusov. Podala sem se na slepo, potem pa so me ljudje usmerjali iz hiše v hišo. Seveda bi bilo lažje, če bi najprej pogledala v statute in bi točno vedela, kje naj iščem izseljence.

Zanimivo je mogoče to, da ljudje vedo povedati več o ženskah, ki so se izselile, kot pa o moških. Za njimi se je ponavadi, če niso imeli družine v domovini, izgubila sled, ali pa so se zelo redko oglašali v domovino. Ženske so nasprotno bolj ohranjale vezi z domovino, raje in pogostejše so pisale pisma in preko pisem je potem znana njihova življenjska zgodba.

Kar nekaj žensk z ribniškega konca je odšlo preko luže na podlagi vnaprej dogovorjene poroke. Tako je na primer odšla Terezija Francelj, ki za potovanje ni imela denarja. Teta jo je preko pisem seznanila z Jožetom Pucljem. Po nekaj letih, ko si je leta opomogel, ji je poslal denar. Kmalu po njenem prihodu leta 1905 sta se poročila in imela sedem otrok.

Menim, da so bile ženske pri ohranjanju kulturne tradicije veliko bolj pomembne, kot pa moški izseljenci. Dejstvo je, da so ženske po večini ostajale doma in na ta način niso tako intenzivno prihajale v stik z tujim jezikom, zato so govorile domač jezik in ga prenašale na svoje potomce. In če navedem samo primer, ki se mi je zdel zanimiv. Ena izmed sogovornic mi je na primer povedala, da je bila prav presenečena ob obisku svojih sorodnikov v ZDA leta 1974. Vsi po vrsti so govorili »še prav po starem«, na način, ki ni več v rabi niti v Ribnici. Tega jezika jih je naučila njihova mama oz. stara mama. S tem se je praktično ohranila govorica prve generacije izseljencev. Na ta način se je ohranilo neko kulturno izročilo, ki se v matični domovini ni moglo.

Irena Milanič: *Trideseta leta v Združenih državah Amerike: kulturno delovanje izseljenk in čas gospodarske krize*

Trideseta leta so čas hude gospodarske krize v Ameriki, a tudi obdobje, ko so slovenske naselbine v Ameriki posebno dejavne na kulturnem področju. Moja raziskava se osredotoča na žensko delovanje v društvih, povezanih s *Slovensko narodno podporno jednoto (SNPJ)*. Zanima me bodisi splošni okvir bodisi delo zaslužnih kulturnih delavk, kot na primer Katke Zupančič, Anne Praček Krasna, Mary Jugg Molek in drugih. Te so sodelovale pri priseljenjskih časopisih *Prosveta* in *Proletarec* in revijah *Mladinski list – Juvenile*, *Ameriški družinski koledar*, *Majski glas* in *Cankarjev glasnik* s članki in literarnimi prispevki. Hkrati so se uveljavljale pri dramskih postavitvah, kulturnih programih, recitacijah, vodenju mladinskih krožkov ali kot učiteljice tečajev slovenskega jezika. Širša slovenska priseljenjska javnost jih je torej poznala tako po njihovih spisih kot po kulturnem delovanju.

Glavni vir raziskovanja je priseljenjsko časopisje, ki na eni strani objavlja oglase in zapise prireditev in raznih srečanj, na drugi pa prinaša članke in literarne prispevke. Potreba po ženskih organizacijah se je pojavila dokaj zgodaj. Pri vodstvu *SNPJ* so se kmalu zavedali pomembnosti, da bi članstvo razširili najprej na žene in potem še na otroke ter tako pod svoje okrilje sprejeli celo družino. Na izredni konvenciji v Chicagu 1908 so pri *SNPJ* odobrili sklep o sprejetju žensk v organizacijo, čeprav so dotlej že